

OBJEVITELSKÉ PLAVBY

ÚLOHA 1: *Prohlédněte si Herefordskou mapu (nakreslenou v Anglii kolem roku 1300) a uvažujte jaké byly hlavní chybné názory o tvaru naší planety a možnostech plavit se do Indie a Číny.*

ÚLOHA 2: *Víte o nějakých dřívějších objevitelských cestách před koncem 15. století?*

První objevitelé

Arabští objevitelé

Bylo mnoho arabských cestovatelů, kteří se pokusili objevit neznámé země a obchodovat s nimi – např. Ibrahim Ibn Jákob zavítal v 10. století do Čech a je autorem prvního písemného popisu Prahy. Ve 14. století Arabové ovládali obchod s Indií a obchodní cesty v Indickém oceánu, včetně východního pobřeží Afriky, kde na jejich obchodní stanice později narazili portugalská námořníci.

Nejslavnější arabští objevitelé byli Masudi (10. století), Idrisi (11. století) a **Ibn Batuta** (14. století), Ibn Batuta byl nejspíše nejscestovalejším objevitelem své doby, protože navštívil a popsal Afriku, Indii, Čínu a Evropu – celý tehdy známý svět.

Čínští objevitelé

Číňané uspořádali mnoho výprav ke břehům Indie, Afriky, Austrálie, možná i Ameriky, ale ne Evropy – jako dar přivezli císaři žirafy a jiná exotická zvířata. Admirálové poté podávali císaři hlášení, že všechny země, které navštívili byly v porovnání s Čínou zaostalé. Císař se poté rozhodl další nákladné výpravy nepořádat, poněvadž Číně nic nového nepřinesly.

Nejznámějším čínským admirálem byl **Čeng Ho** (1371-1435) 7 výprav 1405-1430, obrovské lodě

Italští objevitelé

Evropané se dozvěděli o bohatství a kráse Indie a Číny od Arabů během křížových výprav. První Evropané však dorazili k císařskému dvoru v Číně paradoxně až po mongolských nájezdech jako vyslanci k Velkému chánovi.

Prvním, kdo se vrátil a podal papeži zprávu byl Giovanni Caprini (1245-1247 pobýval v Pekingu)

Nejznámější jsou ovšem benátské obchodníky Nicollo a Mafeo **Polové**, kteří Čínu navštívili dvakrát a na druhou výpravu s sebou vzali **Marka Pola**. V Číně strávili dvanáct let a Marko popsal své zážitky v knize Milión.

I přes nesmírné Čínské bohatství a jeho lákavost, první Evropané dorazili ke břehům Indie a Číny až o dvě století později.

ÚLOHA 3: Podmínky pro plavby

Jaké novinky v mořeplavbě umožnily plavbu do Indie a Číny?

Jaké problémy museli námořníci překonat?

Jaké důvody vedly Evropany, aby riskovali své životy na tak nebezpečných plavbách?

Důvody pro zámořské plavby

- monopol arabských, benátských a janovských obchodníků na zboží z Indie a Číny obchod přehnaně předražoval
- doprava po moři je daleko levnější a umožňuje přepravit mnohokrát více zboží
- hlavní obchodní stezky přes střední Asii byly velmi nebezpečné
- Osmanská expanze učinila obchod značně problematickým (1453 Konstantinopol, 1459 Srbsko, 1480 Otranto, Itálie)
- Osmané uvalili na obchod vysoká cla

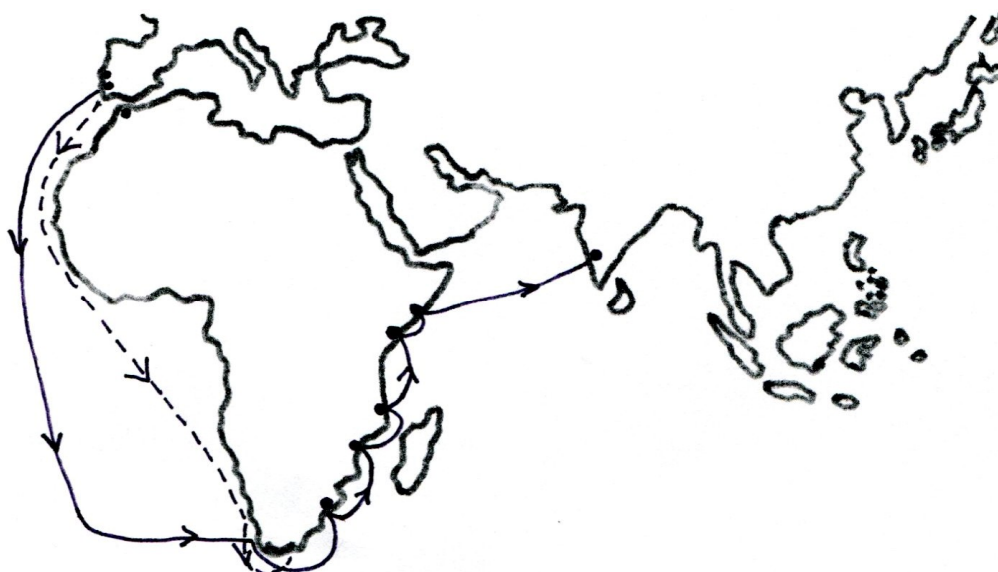
Portugalské objevy

Portugalsko bylo sjednoceno a zoceleno během šesti století válek za nezávislost proti Muslimům. Tento boj se poté přenesl do severní Afriky a Portugalsko začalo svou expanzí. Prvním důležitým ziskem byla **Ceuta** v roce 1415 – během vlády krále Jana I. (1385-1433). Nejdůležitější postavou prvních portugalských objevitelských cest však byl jeho syn **Jindřich Mořeplavec** (1394 – 1460). Ovlivnily ho příběhy o bohatství Afriky – zlatu, slonovině a otrocích – a rozhodl se dál pokračovat v expanzi. Aby své plány mohl uskutečnit shromáždil na svém dvoře učence, jejichž úkolem bylo vylepšit lodě, navigační pomůcky a mapy. Během následujících desetiletí pak Portugalci objevili mnoho ostrovů v Atlantiku a pokračovali dál na jih podél afrického pobřeží.

Hlavní objevy:

- 1488 **Bartolomeu Diaz** doplul k Mysu dobré naděje (ve skutečnosti jej pojmenoval kvůli hroznému počasí Mys bouří)
- 1497 **Vasco da Gama** doplul do Indie, Kalikutu, byl ovšem nepříjemně překvapen přítomností arabských obchodníků ovládajících trh ve východní Africe a Indii. Z tohoto důvodu se portugalský král rozhodl vyslat flotilu 13 lodí a armádu, aby dostali obchodní stanice pod svou kontrolu.
- 1500 **Pedro Cabral** vedl výše zmíněnou výpravu. Jeho loďstvo však bouře zahnela až k pobřeží Jižní Ameriky, a tak Portugalci objevili **Brazílii**

ÚLOHA 4: Zaznač do mapy hlavní portugalské objevitelské plavby.

Španělské objevy

Kolumbus a plavba na západ

Kryštof Kolumbus (1451-1506) námořník z italského Janova byl ovlivněn florentským zeměpiscem Paolo Toscanellim a jeho mapou. Ta ukazovala, že daleko kratší cesta do Indie vede západním směrem. To byla revoluční myšlenka, pro kterou bylo ovšem nesmírně obtížné najít sponzora.

Kolumbus byl odmítnut portugalským králem (1480), králem a královnou Španělska (1486), francouzským a anglickým králem (1486-1492). Nakonec měl štěstí u druhého slyšení u krále **Ferdinanda** a královny **Izabely** ve Španělsku, kteří v roce 1492 dobyli Granadu a ukončili znovudobytí a sjednocení Španělska. Poskytli mu však pouze jednu loď - **Santa Mariu**. Další dvě lodě - Pinta a Niña - byly poskytnuty jejich vlastníky lačnými po zisku. Tím ale problém neskončil. Další téměř neřešitelná potíž byla sehnat posádky lodí.

ÚLOHA 5: Proč bylo tak složité přesvědčit námořníky pro tuto plavbu?

Kolumbus a jeho výpravy:

1492-1493 – objevil Bahamy (San Salvador) a Kubu (Hispaniola)

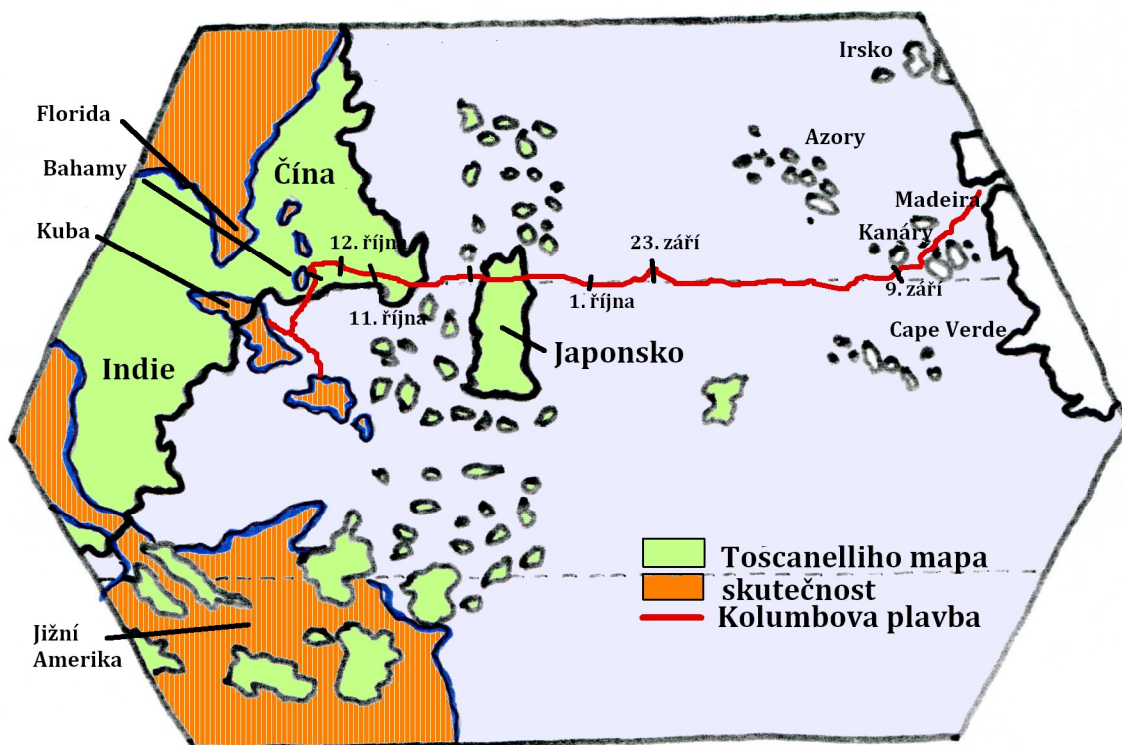
1493-1496 – Antily

1498-1500 - Antily

1502-1504 – Latinská Amerika

ÚLOHA 6: Prostudujte si náčrtek Toscanelliho mapy, do které je zaznačeno skutečné pobřeží Ameriky. Jakou chybu Toscanelli a Kolumbus udělali? Co Kolumba zachránilo?

ÚLOHA 7: Přečtěte si následující úryvky z Kolumbova deníku (podle přepisu Bartolomea Las Casase – originál se nedochoval) a odpovězte na níže uvedené otázky.

Neděle 9. září

Dnes flotila uplula 19 mil, ale Admirál se rozhodl zaznamenat méně, aby posádky v případě dlouhé plavby nepropadly panice a neztratily kuráž.

Úterý 25. září

Admirál hovořil s Martinem Alonsem Pinzonem ohledně mapy (kterou mu poslal na jeho karavelu tři dny předtím), na níž byly zaznačeny nějaké neznámé ostrovy. Martin Alonso uvedl, že se lodě již nacházejí v poloze, kde jsou tyto ostrovy zaznačeny, načež admirál odvětil, že mu to taky tak připadá.

Středa 10. října

Za tento den a noc upuli 59 mil, uvedl však pouze 44. Posádky jeho lodí už ale další plavbu nemohly snést. Reptaly a stěžovaly si na délku plavby. Admirál se snažil dodat jim naději a pozvednout morálku jak nejlépe jen mohl. Líčil jim výhody a zisky, které na ně po úspěšném konci plavby čekají.

Čtvrtek 11. října

Spatřili jsme pobřežní ptáky a zelené chaluhy. Posádka karavely Pinta zahlédla rákos a hůl a vylovili jinou hůl, která vypadala jako opracovaná pomocí železných nástrojů. Z paluby Niny uviděli větvičku s bobulemi. Všem se díky těmto objevům velmi ulevilo a naplnilo je očekávání.

1. Proč se Kolumbus rozhodl neuvádět pravdivé údaje o upluté vzdálenosti?
2. Jaká byla asi největší Kolumbova obava 25. září?
3. 10. října byly Kolumbovy posádky měsíc na otevřeném moři. Je měsíc opravdu dlouhá plavba, nebo se námořníci obávali něčeho jiného?
4. Proč si všichni 11. října oddechli?

Nový svět

Španělské objevy

Kolumbus byl inspirací mnoha dalších objevitelů, kteří potvrdili existenci nového světadílu.

Alonzo de Hojeda a **Amerigo Vespucci** (1499-1500) Jižní Amerika, Antily

Vasco Nuñez de Balboa 1513 překročil Panamskou šíji a objevil Tichý oceán

Anglické objevy

John Cabot (1497) Labrador, Newfoundland

Sebastian Cabot (1498) Severní Amerika

Francouzské objevy

Jacques Cartier (1534) Newfoundland, řeka Sv. Vavřince

Plavba kolem světa

ÚLOHA 8: *Proč se Španělé i po objevení nového světa rozhodli vydat na plavbu kolem světa?*

Fernao Magalhaes (1519-1522)

Zeměpisci věřili, že musí existovat severozápadní a jihozápadní cesta k obeplutí Ameriky a plavbě do Indie. Magalhaes se rozhodl pro jihozápadní cestu, jelikož pobřeží Jižní Ameriky už bylo částečně prozkoumáno.

Bylo vysláno 5 lodí (1 se vrátila) a 237 námořníků (vrátilo se 18)

Tato plavba se potýkala s mnoha problémy:

- Problémy s posádkou
- 2 lodě ztraceny v bouři při plavbě Magalhaesovým průplavem
- Podcenili velikost Tichého oceánu (28. listopadu – 6. března)
- Magalhaes pro svou aroganci k místním obyvatelům zabit na Filipínách

Francis Drake (1577-1580)

Anglický korzár, ve skutečnosti přinucen obeplout svět španělskými loděmi, které ho pronásledovaly.

Pátrání po severozápadní cestě:

Henry Hudson 1610 objevil Hudsonův záliv a věřil, že se dostal do Tichého oceánu

Button 1612 objevil západní pobřeží Hudsonova zálivu

Dobytí ráje

Objevení Ameriky bylo skvělým úspěchem. Španělský král však byl poněkud zklamán. Nebyla objevena kratší cesta do Indie a z Ameriky nepřiváželi žádné koření a pouze zanedbatelné množství zlata. To se však mělo změnit díky hrstce nedisciplinovaných dobrodruhů.

Říše Aztéků

Aztékové přišli do Mexika ve 13. století a udělali z něj centrum své říše. Žili v rozlehlých, kamenných městech na velice dobré životní úrovni – hlavní město **Tenochtitlan** mělo kolem 100000 obyvatel. V 15. století ale jejich říše zažívala úpadek díky vnitřní nejednotě a odporu podmaněných kmenů. Aztécká vláda byla velice neoblíbená kvůli jejich krutosti, tvrdé vládě, používání lidských obětí.

Španělé se dozvěděli o Aztéckém bohatství a vyslali výpravu, která měla za úkol založit přístav jako obchodní stanici pro obchod s Aztékou.

1519-1521 **Hernando Cortéz** využil této příležitosti a bez jakéhokoli pověření se vydal dobýt Aztéckou říši. K dispozici měl pouze 400 pěšáků a 15 jezdců. Císař **Montezuma** a Aztékové je považovali za bohy a pozvali je do Tenochtitlanu. Tady se Cortéz Montezumy zmocnil a vládl jeho jménem. Španělé s sebou přinesli **neštovice** a kolem poloviny původních obyvatel na tuto nákazu zemřelo.

Cortéz se nakonec z pověření španělského krále stal guvernérem Nového Mexika.

Říše Inků

Na rozdíl od Aztéků říše Inků prožívala v době příchodu Španělů období největšího rozkvětu. Ovládali rozsáhlé území, stavěli ještě dokonalejší města než Aztékové, stavěli cesty umožňující v horském terénu snadnější dopravu a neměli žádné potíže se sousedy.

Krátce před příchodem Španělů však probíhala občanská válka o trůn mezi dvěma kandidáty.

Francesco Pizzaro a Diego de Almagro (1530-1532)

Pizzaro měl k dispozici pouhých 106 pěšáků a 62 jezdců. Přesto se mu podařilo v bitvě u Cajamarky porazit mnohatisícovou armádu Inků a uvěznit císaře **Atahualpu**.

ÚLOHA 9: *Jak mohli Španělé porazit s tak malým počtem mužů porazit několikatisícové armády*

Po ovládnutí říší Aztéků a Inků se Španělsko stalo nejbohatší koloniální velmocí. Zlato a stříbro Aztéků a Inků bylo roztaveno a převáženo do Španělska. Lodi které ho převážely se pak staly neodolatelným lákadlem pirátů ve službách Anglie a Francie.

Další cesty, další objevy

ÚLOHA 10: *S pomocí dějepisného atlasu zjistěte, kdo objevil následující místa. Jaké byli tito objevitelé národnosti?*

- Špicberky, Nová Země
- Tasmanie
- Tahiti
- Nový Zéland
- Beringova úžina
- Havajské ostrovy
- Velikonoční ostrov

Výsledky objevitelských cest

ÚLOHA 11: *Pracujte ve skupinách. Prodiskutujte, jak ovlivnily nové objevy Evropu a Ameriku. Napište jaký byl přínos, či přítěž objevitelských plaveb pro Evropu a pro Ameriku.*

Evropa

Amerika

ÚLOHA 12: *Seřad'te následující události do správného chronologického pořadí..*

- a. Cortéz ovládl říši Aztéků.
- b. Cook objevil Havajské ostrovy.
- c. Bartolomeu Diaz doplul k Mysu Dobré naděje.
- d. Kolumbova první plavba.
- e. Vasco da Gama doplul do Indie.
- f. Pizzaro dobyl říši Inků.
- g. Plavby admirála Čeng Ho
- h. Francis Drake obeplul svět.

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

ÚLOHA 13: *Přiřad'te k obrázku legendární galeony Zlatá laň Francise Drakea odpovídající popisky. Vydali byste se na cestu kolem světa na plavidle těchto rozměrů?*